

NIEUWSBRIEFCANTONSPARK

December 2011

REDACTIE:

Huub van der Aa
 Angelique Bosch van Drakestein
 Rob Samson

INFORMATIE:

Vrienden van het Cantonspark
 Secretaris: Mevr. G.H.J. de Lange-Meijer,
 Rembrandtlaan 29, 3741 TA Baarn
 Tel: 035 - 541 3356
 E-Mail: secretariaat@cantonspark.nl

HOE WORDT U DONATEUR?

Voor een bijdrage van € 17,50 per jaar bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark. U steunt ons daarmee om het Cantonspark als waardevolle tuin voor Baarn te behouden.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening RegioBank Baarn,
 rekening nummer 98.35.74.944,
 t.n.v. Vrienden van het Cantonspark.

INHOUDSOPGAVE

- 3 Ten geleide
- 5 Het vandalisme en wat daaraan te doen
- 7 Harry van der Lit
- 9 Activiteiten in het park
 Eerste vrijwilligerswerkdag in het Cantonspark een succes!
 Een kinderpartijtje in het Cantonspark
- 12 *Heptacodium miconioides* of de seven son flower uit Zhejiang
- 13 Het Cantonspark, een vogelparadijs ?
 Deel 4
- 24 Bomen over boeken over bomen
- 26 Nieuwtjes uit het Cantonspark

Voorplaat en binnenkant omslag : Vruchtjes van de Hulst.
 De Amberboom (*Liquidamber styraciflua*) kleurt in de late herfst prachtig rood.

Ten geleide

In het Cantonspark heeft de afgelopen periode in het teken gestaan van de werkzaamheden rond de restauratie van de Wintertuin. Ondanks het feit dat onze stichting zich voornamelijk met het park zelf bezig houdt zijn wij natuurlijk nauw betrokken geweest bij de veranderingen, of soms het uitblijven daarvan, van de omgeving van de grote kas. Al in het voorjaar hebben wij, samen met de gemeente, de directe omgeving van de Wintertuin beter geschikt gemaakt voor de werkzaamheden. Dat leidde oa tot de noodzakelijk geachte verwijdering van enkele bomen en veel struiken en kleinere bomen, waardoor deze omgeving er uit kwam te zien alsof er een tornado had gewoed. Dat gevoegd bij het feit dat deze zomer het weer gunstig was voor de ontwikkeling van een uitbundige wildgroei van minder gewenste planten, maakte dat bezoekers en omwonenden zich daaraan gingen ergeren. Door bezuinigingen is ook bij Greenfors de deskundigheid verdwenen en vervangen door goedwillende werkers, die echter gespeend zijn van enige kennis van de waarde van bepaalde planten. Dat betekende in sommige gevallen dat bijzondere soorten domweg verdwenen tijdens goedbedoelde maar ondeskundige opruimacties. Het is daarom voor ons van groot belang gebleken dat na een eerste oproep zich meteen een aantal vrijwilligers hebben gemeld die onder leiding van leden van onze beheercommissie werkzaamheden verrichtten die gericht zijn op

Het Cantonspark in winterpracht.

het behoud van de bijzondere kwaliteiten van het Cantonspark. U leest hierover meer in deze nieuwsbrief

Een ander belangrijke bezigheid in het afgelopen jaar is de voorbereiding van een vierde druk van onze Gids voor het Cantonspark. De derde druk is al weer van 2003 en inmiddels uitverkocht. Daardoor moet er veel veranderd of aangepast worden in de nieuwe druk, terwijl het tijdstip waarop dit moet gebeuren door de grote veranderingen het moeilijk maken om een tekst te maken die een voldoende

houdbaarheidsdatum heeft om de grote investering verantwoord te maken.

Intussen hebben wij de jaarlijkse excursie of lezing dit najaar niet van de grond gekregen en hebben wij aan de donateurs geschreven dat we deze traditionele activiteit hebben uitgesteld tot het voorjaar. Dat moet dan één van de eerste activiteiten van een nieuw en in sommige opzichten ook wel spannend 2012 worden.

Wij wensen al onze lezers van harte een gezond en creatief nieuwjaar toe.

Het bestuur

Het vandalisme en wat daaraan te doen

Toen we, ongeveer 15 jaar geleden, begonnen om aandacht te besteden aan het vandalisme in het Cantonspark stonden we tegenover heel andere knapen en meiden dan nu, in die zin dat de boefjes van toen zijn opgevolgd door enkele generaties nieuwe vandaaltjes. Alleen de mentaliteit, het asociale gedrag en het stiekeme karakter van veel vormen van vandalisme in het Cantonspark zijn hetzelfde gebleven.

Tijdens de laatste rondleiding van dit jaar, op een prachtige, zonnige zaterdagmiddag medio oktober, zaten wij, rondleiders en andere Vrienden van het Cantonspark voor het Tennishuisje. De dag ervoor, laat op de vrijdagmiddag waren we geconfronteerd geworden met een in groepsverband acterend stelletje asociale vandalen. Toen ze de deur van het Tennishuisje hadden ingetrapt en dingen aan het vernielen waren belden buurtbewoners naar ons en naar de politie. Toen die arriveerden waren de vogels natuurlijk gevlogen en konden we de schade opnemen: Wat gereedschap dat in het tennishuisje lag was vernield en met stokken en stukken gereedschap waren wat bomen in de omgeving "bewerkt". Opvallend was dat vrijwel alle vruchten van de *Poncirus trifoliata*, in het perk schuin tegenover het Tennishuisje, van deze bijzondere struik waren afgemept. Ze lagen overal in het rond, maar ook binnen de afzetting rond de Wintertuin, waarmee werd bewezen dat de kas met deze vruchten was bekogeld. Ook op andere plekken, o.a. nabij de uitgang lagen deze vruchten. De fraaie Wintereik tegenover het ten-

nishuisje was ook behoorlijk te pakken genomen en overal onder de boom lagen de nog groene takjes van de boom.

Een week later bleek de deur van het Tennishuisje weer te zijn ingetrapt, losse spullen te zijn verplaatst of naar buiten gegooid en troffen we op tafel menselijke uitwerpselen aan. Ja, u leest het goed, er was gewoon op onze tafel gepoept.

Intussen heeft de gemeente van dit incident melding gemaakt bij de politie en procesverbaal laten opmaken over de vernielingen.

Later vernamen wij dat ook in de in revisie zijnde Wintertuin was ingebroken en dat men daar op eenzelfde walgelijke manier van zijn gebrek aan respect had blijk gegeven. Opnieuw werd aangifte gedaan en volgde er gesprekken met gemeente en wijkagent, waar weer enkele vernieuwde afspraken werden gemaakt en vastgelegd. Tevens heeft de gemeente enkele voorzieningen getroffen die het moeilijker moeten maken om na sluitingstijd in het park te komen. Ook de deuren van het Tennishuisje worden versterkt. Meer surveillance door de politie heeft er intussen toe geleid dat enkele knapen in de kraag zijn gevat en enige tijd zijn vastgehouden.

De gemeente heeft maatregelen genomen om te voorkomen dat de deur van het tennishuisje opnieuw te gemakkelijk kan worden ingetrapt. We wachten niet zonder zorg af wat het volgende incident zal zijn en vragen iedereen die onraad ver-

moedt meteen 112 te bellen. Het adres Heemskerklaan 25 moet daarbij genoemd worden. Dan weet men in Utrecht waar het over gaat.

Doordat de werktijden van Eemfors niet overeenkomen met de openingstijden van het park is het de hele zomer voorgekomen dat poorten veel te vroeg gesloten of de hele nacht open waren. Een storing van het sluitingsmechanisme van de hoofdpoort was hier ook debet aan. Leden van ons bestuur en van onze beheercommissie hebben bijna dagelijks de verschillende ingangen op of kort na sluitingstijd gecontroleerd.

In het afgelopen zomerseizoen hebben in het Pinetum Ransuilen gebroed. Gedurende een bepaalde periode konden we de jonge vogels 's avonds vanaf de scheme-

ring van zeer nabij waarnemen en zien hoe ze door de oude vogels gevoederd werden. Enkele vogelliefhebbers konden avonden achter elkaar, van dit bijzondere schouwspel genieten. Op een prachtige warme zomeravond ontdekten we dat er laat nog enkele poorten openstonden en ontmoetten we wandelende omwonenden die nog late ommetjes in het park maakten. Met verschillende van hen hadden wij gesprekken en hoorden van hen dat ze het wel op prijs stelden dat de poorten open stonden. Op die avonden hebben wij ook ervaren hoe bijzonder de sfeer 's avonds laat in het park kan zijn en hoe jammer het is dat we het park 's avonds en 's nachts moeten sluiten, om te voorkomen dat groepjes vandalen er al te gemakkelijk hun gang kunnen gaan.

Harry van der Lit

Vaste bezoekers van het Cantonspark kennen Harry van der Lit waarschijnlijk wel. Hij is een geregelde bezoeker, vaak legt hij op papier een mooie boom of struik vast die hem op dat moment heeft getroffen. Ook zien wij hem vaak bij de rondleidingen.

Een avond, het was matig weer, het begon ook nog te regenen nodigde Harry ons uit voor een bezichtiging van de aquarellen die hij in het park had gemaakt om te tonen hoe hij het park en vooral de bomen en struiken erin ziet.

Bij hem thuis, hij woont vlakbij met uitkijk in het park, haalde hij heel veel schilderijen naar beneden. Hij vertelde, dat aquarellen het beste bij hem past omdat hij graag buiten en direct werkt. Waterverf droogt

heel snel, het werk kan in een keer worden gemaakt. Bij olieverf, wat hij ook heeft geprobeerd, is de droogtijd veel langer, je kunt het niet in een keer afschilderen. Dat meenemen naar huis en later weer terug naar de werkplek is een probleem. Bovendien kan het licht de volgende keer heel anders zijn. En licht is ook heel belangrijk.

Harry werkt graag in het park of langs de Eem, waar hij iedere ochtend al vroeg te vinden is. Als schilder kijkt hij anders, intenser dan een gewoon mens als ik. Hij ziet ook veel meer. Soms een bosgeest in de nevels tussen de bomen, soms mensen verscholen in of achter een boom. Schors, stamvorm, bladkleuren of bloemen, alles inspireert.

Altijd heeft hij een klein blocnootje bij zich, waarin hij, waar hij ook maar is kleine schetsjes maakt van mensen, dieren, interieurs, landschappen en vooral het licht. Vaak in kleur.

Na het bezoek zagen we zelf ook anders.

Harry heeft het Cantonspark leren kennen dankzij Groei en Bloei. Wie weet de reden dat hij later vlak bij het park is gaan wonen.

Geertje Bakker

Enkele voorbeelden van de aquarellen van Harrie van der Lit (boven), *Cornus causa* (rechts) (Foto's Greet de Lange).

Activiteiten in het park

EERSTE VRIJWILLIGERSWERKDAG IN HET CANTONSPARK EEN SUCCES!

Op zaterdag 19 november heeft de eerste vrijwilligerswerkdag plaats gevonden, begünstigd door zeer fraai najaarsweer. Voor tien uur was iedereen aanwezig op een enkele afmelding na. De gemeente werd vertegenwoordigd door Hans Knotters, die voor werkmateriaal had gezorgd. Eigenlijk ook door wethouder Jan Baerends die zich als eerste voor deze werkdag had opgegeven.

Onder leiding van Ruud de Meij, de voorzitter van de beheercommissie en Urja Niet - Graafland, lid van deze commissie en werkzaam als tuinvrouw/natuurtherapeut bij Materra.in Ermelo en in Baarn bij de Natuurwerkplaats Baarn, is in twee groepen gewerkt. De wijd verspreide

bramen- en esdoornopslag, soms wel 3 à 4 meter hoog is op verschillende plekken in het park flink aangepakt. Om circa elf uur werd gepauzeerd met koffie etc. en olie-bollen!

De jongste vrijwilligers Bastiaan Kaihatu en Gino Struijf (helemaal uit Almere !) doen samen regelmatig allerlei bomenklussen. Zij beschikken over verantwoorde outfit, klimmateriaal en een motorzaag. Samen hebben zij die ochtend o.a. een ceder opgesnoeid en dode coniferen omgezaagd, als laatste verlieten deze vrijwilligers het park.

Zoals afgesproken, werd om één uur gestopt en, wie dat wilde, kon de intocht van de Sint nog meemaken.

Gebleken is dat in een tijdsbestek van drie uur heel wat achterstallig werk gedaan kon worden.

De mensen die de 19e aanwezig waren willen wij als bestuur van de Vrienden van het Cantonspark nogmaals heel hartelijk bedanken voor hun werklust en enthousiasme.

Graag willen wij een tweede vrijwilligerswerkdag organiseren op zaterdag 11

februari 2012, eveneens van 10.00 - 13.00 uur, als er geen sneeuw ligt! U kunt zich hiervoor opgeven via het secretariaat, per e-mail secretariaat@cantonspark.nl of per telefoon 035-5413356.

EEN KINDERPARTIJTJE IN HET CANTONSPARK

Op de vraag van zijn ouders waar hun bijna 5-jarige zoontje zijn verjaardagsfeestje wilde vieren antwoordde hij: "in het Cantonspark!" Hierop informeerde de vader bij de Vrienden of en hoe dit mogelijk was. Wij gaven de voorwaarden door en een paar rondleidsters bedachten een rondleiding voor kleine kinderen met allerlei doezaken en leuke wetenswaardigheden. Op 3 juli was het zover. Het was een prachtige

dag en rond de afgesproken tijd druppelden de genodigden het park binnen. Het verzamelpunt -met picknicktafel, ballonnen en lekkers- zag er feestelijk uit. Na wat overreding startten wij ons feestaandeel en vertrokken met 6 kinderen naar het Pinetum. De omvang van een hele dikke boom, de Amerikaanse Eik, werd gemeten met een koord en we keken hoeveel kinderen er in die omvang pasten. De kinderen

schatten de leeftijd van enkele grote bomen en waren onder de indruk, zij het even, van de leeftijden. Aan de hand van wat meegebrachte boomschijfjes, lieten we zien hoe je aan de jaarringen de leeftijd kon aflezen. Er werd aan verschillende soorten bast gevoeld, met handen en met neuzen. De wat gladde

Eik, de zachtere en warmere Mammoetboom en wat verderop de gegroefde bast van de Sassefras ("gekke naam") leenden zich hier goed voor. Het feestgebeuren verderop in het park bleef wel wat aandacht trekken en toen zij de andere feestgangers in het vizier kregen, was een deel van de kinderen snel vertrokken. Na wat limonade gingen zij weer mee. We doken de hoek van de Abel Tasmanlaan/Heemskercklaan in; naar het donkere gedeelte. Onderweg werd van alles verzameld: veren, zaden, vruchten en blaadjes.

Eén van de vriendjes wist aardig wat van natuurzaken en deelde dit ook enthousiast. De jarige was verrukt en aangedaan van de lucht van zaden die hij geraapt had; hij bleef er aan ruiken...

In het Tennishuisje stalden we de verzamelde boel uit op een tafeltje. De kinderen stelden nog allerlei

vragen bij het bekijken van hun vondsten. Met een verjaarskalender en pen van het park, gingen zij weer terug naar de feestplek. Hier had de heer Van Lith intussen wat schetsen gemaakt van de feestvierders. De jarige bedankte ons en kon zich toen op zijn cadeaus storten.

Al waren de gedeelde festiviteiten voor de kleintjes wat moeilijk, de Vrienden van het Cantonspark vonden het erg leuk dit zo mee te maken!

Urja Niet Graafland

Heptacodium miconioides of de Seven son flower uit Zhejiang

Bij inventarisatie van de collectie bomen en struiken van het Cantonspark voor de nieuwe uitgave van de gids stuiten we geregeld op vooral struiken die niet in de gids zijn beschreven. Zo troffen we in september in het bomen- en struikenvak tegenover het tennishuisje op een vrij grote struik met trossen kleine zacht geurende witte bloempjes. Nadat de witte bloempjes waren afgevallen groeiden de aanvankelijk nauwelijks zichtbare kelkblaadjes uit waarbij ze wat vlezig werden en roze kleurden. Witte en roze trossen waren gelijktijdig te bewonderen. Wij konden de bloemen niet thuis brengen, maar Drs Hans Persoon wist het antwoord op onze vragen. Onze struik blijkt afkomstig uit China en *Heptacodium miconioides* te heten, naar de 7 knoppen van de bloemtrosjes of eigenlijk 6 en een eindknop. De rest vinden we met hulp van google. De plant hoort tot de familie van de Caprifoliaceae, waartoe ook onze eveneens geurende kamperfoelie behoort maar ook *Kolkwitzia*, *Weigelia*, Gelderse roos, *Dipelta* die ook onlangs in het park is gevonden, vlier en meer soorten.

Wat ook opvalt aan de *Heptacodium* zijn de drie opvallende nerven van de bladeren.

Het blijkt een nogal zeldzame struik uit China. Al in 1877 heeft William Hancock gedroogd materiaal naar Kew gestuurd, later volgde een tweede zending eveneens gedroogd materiaal dat jaren ongedetermineerd is blijven liggen.

Jaren later in 1980 kreeg een groepje Amerikaanse botanici bloeiende struiken te zien in de botanische tuin van Hangchow. Zij kregen ook een aantal zaden mee die werden uitgezaaid en opgekweekt op twee plaatsen, het National Arboretum en het Arnold Arboretum. De zaailingen groeiden goed en bleken heel gemakkelijk te vermeerderen uit zomerstek. Dit lijkt op het verhaal van de *Metasequoia* of Watercypres. In 1986 hebben het Gimborn Arboretum en het Delmonte Arboretum in Wageningen elk een struik gekregen. Hoe en wanneer onze *Heptacodium* is verworven is mij helaas niet bekend.

Geertje Bakker

Het Cantonspark, een vogelparadijs ?

Deel 4

20. Goudhaantjes – Regulidae

Het **Goudhaantje** is een regelmatig het hele jaar door in het Cantonspark voorkomend vogeltje. Het zal er waarschijnlijk ook broeden maar ik heb daarover geen gdocumenteerde waarnemingen kunnen vinden. In de Avifauna van Midden Nederland wordt vermeld dat “de hoogste dichtheid wordt bereikt in Baarn en omgeving”, te weten 12.6 broedparen per 100 ha, maar we moeten dan vooral denken aan de uitgestrekte bossen op Baarns grondgebied en aan het feit dat dit gegevens zijn van vóór 1970 , en dat het dan met name de naaldbossen betreft. Ons Pinetum kan doorgaan voor een klein naaldbos en het is dan ook daar dat Goudhaantjes

het meeste worden gezien. Maar ook in de noordhoek van het park houden zich vaak Goudhaantjes op, in najaar en winter veelal in gemengde groepen met verschillende mezensoorten. Om ze te zien moet je er bewust naar zoeken, want het is het kleinste vogeltje van ons land, dat overigens rusteloos beweegt en rondfladdert in hogere boomkruinen. Hun zeer hoge en fluisterende gepiep verradt ze echter gemakkelijk hoewel bepaalde mensen, vooral ouderen, soms moeite schijnen te hebben om het geluid van de Goudhaantjes überhaupt op te merken.

Ook de veel zeldzamere **Vuurgoudhaan** kan incidenteel in het Cantonspark worden waargenomen, met name in het winterhalf-

Vuurgoudhaan

jaar. Hij verschilt van de Goudhaan door de witte wenkbrauwstreep, een zwarte oogstreep en nog enkele details die nog moeilijker zijn waar te nemen. Zijn roep is wat lager van toon dan die van de Goudhaan maar het blijft zaak om ze met de kijker zorgvuldig gade te slaan vooraleer tot definitieve determinatie te besluiten. Hoe vaak de Vuurgoudhaan in het park of omgeving voorkomt is moeilijk te zeggen want je moet er in dit geval echt op uit zijn vogels te spotten, maar waarnemingen in het Cantonspark zijn van verschillende kanten bevestigd.

21. Vliegenvangers - Muscicapidae

Het is moeilijk te verklaren maar er zijn geen gegevens over het voorkomen in het Cantonspark van de in ieder geval twee soorten Vliegenvangers die in Baarn voorkomen of vroeger althans voorkwamen. In de natuurdagboeken van de Vries worden waarnemingen binnen Baarn vermeld: van de **Bonte vliegenvanger** (Groeneveld, mei 1972; 9 mei 1978; Chopinlaan, 1972; 21 mei 1981, Station Baarn) en van de **Grauwe vliegenvanger** (24 september 1944, Faas Eliaslaan; mei 1945, "nestelend op nestkast, Faas Eliaslaan"; 21 april 1949, in Esdoorn Faas Eliaslaan; 10 mei 1972, zingend, aan de Kettingweg". De Vries woonde in 1949 nog halverwege de Faas Eliaslaan (nr. 21), dus vlak bij het Cantonspark. Als daar tenminste één goed gedocumenteerd broedgeval van de Grauwe vliegenvanger heeft plaats gevonden, dan kan men er vrij zeker van zijn dat deze soort zich ook wel eens tot in het Cantonspark heeft gewaagd, te meer daar het park een geëigende biotoop

is voor deze soort. In ieder geval was hij enkele tientallen jaren geleden in onze regio een algemene soort, vóór de tweede wereldoorlog zelfs talrijker aanwezig dan de Tjiftjaf. Maar na ca 1970 moet het aantal broedparen sterk zijn teruggelopen en hoe het er nu voor staat weet ik niet. In de nieuwere vogelboeken geldt hij nog als redelijk algemeen (jaarlijks met méér dan 50 broedparen (ANWB-vogelgids, 2005) en het feit dat er geen recente waarnemingen in het Cantonspark zijn vastgelegd kan misschien verklaard worden uit het feit dat het om een kleine, weinig opvallende vogel gaat, die gemakkelijk over het hoofd wordt gezien.

De Bonte vliegenvanger heeft een veel opvallender tekening van het verenkleed, maar is stellig minder algemeen. Tot de jaren zestig kwamen er in onze regio maar zeer incidenteel Bonte vliegenvangers voor maar de victorie in onze omgeving begon met twee broedgevallen op Baarns grondgebied, nabij Drakenburgh en Nieuweroord, wel heel ver van het Cantonspark. Dat er van daaruit een verdere kolonisatie plaats vond in de wijde omgeving staat o.a. beschreven in Jonkers et al., 1987 en wordt ook bevestigd door boven aangehaalde vermeldingen door de Vries. Dat het Cantonspark ook voor deze soort een goede biotoop is staat wel vast. Wat deze interessante groep betreft lijkt het de moeite waard om tijdens de zomer ook nu nog attent te blijven.

22. Heggemussen – Prunellidae

De enige vertegenwoordiger van deze familie is de **Heggemus**, een zeer beschei-

den standvogel die vrijwel altijd in het Cantonspark en vele tuinen in de omgeving te vinden is. Zijn bescheidenheid uit zich in zijn onopvallende uiterlijk (bruin op de rug, muisgrijs op kop en onderzijde, een dun snaveltje), zijn bescheiden geluidsrepertoire (zingt het hele jaar door zijn liedje dat een rustige en geluidsarmere versie lijkt van het schaterende Winterkoning-lied) en zijn ietwat nerveuze, o zo voorzichtige manier van voortbewegen over de grond. Niet zelden denk je eerst dat er een muis rondkruipt onder de struiken voordat je realiseert dat het een Heggemus is, op zoek naar voedsel. Hij broedt in struiken van vnl soorten die 's winters groen blijven en daar zijn er in het Cantonspark genoeg van te vinden.

23. Piepers en Kwikstaarten - Motacillidae

De Witte kwikstaart kwam vroeger regelmatig in het Cantonspark en heeft er waarschijnlijk ook wel gebroed. Het is een soort die veelvuldig voorkwam in het dorp, dat enkele tientallen jaren geleden nog veel meer op een boerdorp leek, zeker in het gebied ten noorden van het park. De Vries meldde in vroeger jaren regelmatig broedgevallen, zoals aan de Faas Elias laan, maar nu is het toch een zeldzame verschijning geworden. Ik heb hem in recente jaren tweemaal in het Cantonspark gezien, één maal rondhippend bij de vijver en éénmaal op het gazon van het Pinetum, toevalliger wijze beide malen in maart. Overigens is de vogel nog steeds op verschillende plaatsen in Baarn aanwezig; ik zag hem in juni 2005 nog een aantal malen in het gebied rond

de Nicolaaskerk, en op de ruime erven van boerderijen, villas, bedrijfsgebouwen en zelfs langs de A1, vooral nabij de Eem. In de Lage Vuursche broedde de Witte kwikstaart in 2011 nog op verschillende plaatsen. Stellig kunnen anderen dit lijstje nog met andere waarnemingen aanvullen.

Over de andere Kwikstaartsoorten kunnen we kort zijn. De vroeger zo algemene Gele kwikstaart (grote concentraties met name in de Eempolders vóór de grote verkavelingen) is nu een zeldzame verschijning geworden. Het is een zomervogel die vooral tijdens de voorjaarstrek ook binnen de bebouwde omgeving kon worden waargenomen en ik sluit niet uit dat hij vroeger incidenteel wel eens korte tijd gepleisterd heeft in het Cantonspark. Gezien de in deze regio dramatisch teruggelopen aantallen zou het een verrassing zijn als hij zich nog eens in het park zou laten zien.

24 Pestvogels - Bombycillidae

Pestvogels zijn, net als Notenkrakers, echte invasievogels. Ze broeden in het hoge noorden en pas als daar voedselschaarste of overbevolking optreedt zwerven ze uit over zuidelijke streken. Ik zelf heb ze, althans in het Cantonspark, nooit waargenomen maar de Vries meldde in maart 1949 een grote groep Pestvogels in de tuin van het naburige Fytopathologische laboratorium (Javalaan) en in december van dat jaar "twee Pestvogels bij de ingang van het Cantonspark". Ook medio januari 1951 zag hij Pestvogels bij zijn huis aan de Faas Eliaslaan. Het zijn natuurlijk oude waarne-

Pestvogels

mingen. In ieder geval zaten er rond kerstmis 1978 twee in de achtertuin van het toenmalige CBS, aan de Oosterstraat. Maar sindsdien zijn er nog weer enkele invasiejaren geweest tijdens welke Pestvogels in de hele regio gezien werden. Landelijk gezien zijn er ieder jaar wel meldingen van Pestvogels; in november 2005 was het al weer raak in het westen van het land. Het zijn besetende vogels en daarom worden de meeste waarnemingen in Gooi- en Eemland gedaan in bebouwde kommen met veel villa's met de daarbij behorende grote tuinen vol besdragende heesters. Alle waarnemingen zijn gedaan tussen september en april, met een duidelijke piek in januari. Al met al toch reden om attent te blijven op deze fraaie vogels, waarvoor het Cantonspark geknipt lijkt als tijdelijke verblijfplaats

25 Spreeuwen - Sturnidae

Spreeuwen zijn in het Cantonspark regelmatig aanwezig en broeden er misschien ook wel. Ze zijn bij de keuze van de nestplaats weinig kieskeurig en spreeuwennesten worden gevonden in en om huizen en schuren, onder dakpannen, in schoorstenen en willekeurige holten in oude gebouwen, maar ook in bomen en zeker ook in nestkasten van allerlei formaat. Ik heb een aantal jaren geleden een spreeuwenecht-paar waargenomen dat een boomklever verdreef uit zijn al in beslaggenomen nestholte aan de Javalaan.

Ik zie ze in het park vooral tegen de avond als kleine groepjes er een slaapplaats zoeken, maar ook kunnen ze uren besteden aan een bessenmaaltijd, waarbij ze ook die van de Taxus niet versmaden. Waarom sommige spreeuwen ook 's nachts in het Cantonspark hun plekje vinden en zich

niet aansluiten bij de enorme troepen van duizenden exemplaren die zich bij tijd en wijlen op andere slaapplekken in de buurt verzamelen weet ik niet. Spreeuwen fourageren in de periode na de broedtijd veelal groepsgewijs in de polders rond Baarn. Ze trekken bij het invallen van de kou wel weg naar zuidelijker streken, vaak niet verder dan België, maar worden hier afgelost door soortgenoten uit het noorden. Ook tijdens vorst periodes zijn er daardoor altijd wel spreeuwen te zien in en rond het Cantonspark.

26. Vinken, sijzen, Kruisbekken e.a. - Fringillidae

Appelvink

Uit het feit dat de Appelvink, zij het vrij schaars, vrijwel het hele jaar in het Cantonspark of directe omgeving gezien kan worden zou men kunnen concluderen dat de vogel hier ook wel ergens zal broeden. Het is echter één van de vele kleinere vogels waarvan het moeilijk is om broedgevallen vast te stellen. Ondanks zijn opvallende bouw, met "stierennek" en onevenredig zwaar gebouwde snavel wordt de schuwe vogel vaak over het hoofd gezien, met name in de tijd dat er bladeren aan de bomen zitten. Uit de dagboeken van de Vries en eigen waarnemingen blijkt dat de Appelvinken ook in Baarn het hele jaar gezien kunnen worden maar met enige regelmaat vooral gedurende de winter en het vroege voorjaar. Uit de winterperiode stamt ook het zeldzame geval van een raamslachtoffer, midden in het dorp. Appelvinken zwerven dan meestal in kleine groepjes rond en zitten vaak in

de hoogste takken van de bomen, waar ze met enige oefening, aan hun typische profiel vrij gemakkelijk te herkennen zijn. In het Cantonspark zag ik ze in de hoge bomen langs de Heemskerklaan (éénmaal 6 exemplaren, die er in februari enkele dagen achtereen verbleven) en in de twee grote Haagbeuken langs de N-Z as van het park. Van Haagbeuken eten ze in het allervroegste voorjaar graag de knoppen, maar daarnaast eten ze allerlei vruchten, en naar het schijnt graag kersen, waarvan ze de pitten met hun stevige snavel kraken om er het voedzame binnenste van te bemachtigen. Ze eten trouwens ook graag insecten, als die ten minste beschikbaar zijn en ik heb een keer een Appelvink meer dan een half uur lang op een stijf bevroren gazon van het Cantonspark intensief in het gras en mos zien pikken zonder dat ik kon waarnemen wat hem dat voor bruikbaar voedsel opleverde.

Groenling

In alle delen van het jaar komen Groenlingen voor in het park. Hoewel het volgens de literatuur is onze regio een talrijke broedvogel zou zijn, zijn de aantallen die ik in of rond het Cantonspark zie niet erg groot, maar voldoende in frequentie om er uit te kunnen concluderen dat een deel van de Groenlingen standvogels zijn die in en om het park goede gelegenheden hebben om te broeden. Omdat de vogel een voorkeur schijnt te hebben voor grote, altijd groene coniferen om er nesten in de bouwen, kan geconcludeerd worden dat die in het park in voldoende mate aanwezig zijn om Groenlingen er goede kans

Pestvogels

van slagen toe te dicht en om er een legsel groot te brengen. De vogels zijn in ieder geval regelmatig te zien in het Pinetum, vaak nabij de Kinderboerderij, of langs de Heemskerklaan. Ook gedurende het koude seizoen zijn er kleine groepjes Groenlingen in het park te zien, mogelijk gasten uit noordelijker streken. Een favoriet voedsel zijn rozenbottels, die in het park voldoende aanwezig zijn, maar ook zag ik ze in de herfst driftig de bessen van de Taxus consumeren.

Putter

Er is een periode geweest dat er in Eemdal -5 en -6 grote stukken toekomstige bouwgrond aan hun lot overgelaten leken te zijn en dicht begroeid waren met hoogopgaande onkruiden, waaronder veel distels. In die periode zaten er in najaar en winter soms groepjes Putters, soms tientallen tegelijk, in die zadenrijke planten. Ook verder van het Cantonspark vandaan, bijvoorbeeld rond het industrieterrein Noord, en in de omgeving van het Vermeerplantsoen zijn in recente jaren Putters gezien.

Een gedocumenteerde waarneming in het Cantonspark zelf ken ik echter niet, maar het is één van de vogels waar op gelet moet worden.

Sijs

Sijsjes zijn kleine, bewegelijke vogeltjes die een kleinere versie van de Groenling lijken en die ieder jaar gedurende de winter in grote of kleine groepjes Baarn en het Cantonspark aandoen. Gerard de Vries zag al in de dertiger jaren van de vorige eeuw nabij het park groepjes van 20 exemplaren, maar ik ben in het park nooit verder gekomen dan 6 of 8 sijsjes tegelijk. Ik zag ze in de lagere struiken langs de Heemskerklaan én de grote Els die daar staat, voorts in de grootste Taxodium nabij de vijver en in het groepje Berken n.o van de Wintertuin. Het zijn echte wintergasten die waarschijnlijk het Cantonspark geen jaar zullen overslaan. In zulke perioden komen ze ook op de vele voedertafels in Baarnse tuinen en blijven dan vaak wat langer in buurt daarvan hangen, alvorens weer verder te trekken. Ik denk dat het Cantonspark mee

profiteert van deze vorm van gastvrijheid van Baarn en daarom zullen Sijsjes in zulke winterperiodes ook regelmatig langskomen in het park.

Barmsijs

Onder deze naam vallen eigenlijk twee soorten: de **Grote barsijs**, die betrekkelijk algemeen, zij het onregelmatig voorkomt en de **Kleine barsijs** die veel zeldzamer is. In oudere vogelboeken wordt dit soort onderscheid nog niet gemaakt en wordt de Kleine barsijs hoogstens als een vorm van "de" Barsijs vermeld. Vooral bij oudere waarnemingen is het daarom vaak niet duidelijk om welke soort het gaat, en daarbij moet nog worden opgemerkt dat de soorten in het veld heel moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn. Toch hebben we in februari 2003 twee Barsijsen meer dan een half uur kunnen waarnemen op een namiddag bij laagstaande zon, fouragerend in de twee berken achter de Wintertuin. Het was een mannetje met rossige gloed op de buik, het karakteristieke rode voorhoofd, het geel bekje en een zwarte kinvlek. Ook wegens de overwegend bruine kleuren aan de bovenzijde en de opvallend witte buik moet dit de Kleine barsijs geweest zijn. Het andere exemplaar was minder opvallend gekleurd en is óf een wijfje óf een eerste jaars jonge Barsijs geweest. Gerard de Vries bleek, desgevraagd, verder nooit Barsijsen in Baarn waargenomen te hebben. We moeten het er op houden dat Barsijsen hier geen regelmatig gasten zijn maar gezien die ene bijzondere waarneming wel in de picture moeten blijven bij alle Baarnse vogelspotters.

Goudvink

Met name de mannetjes van deze soort behoren tot de fraaiste vinkachtigen die regelmatig in het park te zien of te horen zijn. Of de vogel er ook broedt is niet bekend maar grote parken behoren blijkens de literatuur tot zijn favoriete broedgebieden. Met zijn fraaie uiterlijk zou de vogels best wel eens wat meer op de voorgrond mogen treden, maar dat doet de bescheiden Goudvink niet. Hij beweegt zich meestal heel rustig en bescheiden in de boomkruinen en vaak weet je pas dat er een Goudvink aanwezig is als je zijn typische, onmiskenbare, korte maar welluidende roep hoort en moet je nog enige tijd speuren in de bomen naar de muzikant zelf. Je ziet dan een vrij rustige, enigszins slome vogel met een kenmerkend profiel, met een brede ("stieren"-) nek en korte relatief dikke snavel. Als het een mannetje is, valt altijd als eerste zijn fraai rood gekleurde borstpartij op. Het wijfje is grijzer, maar is door de combinatie van eenzelfde gedrongen figuur, het zwarte petje en de witte vleugelstreep gemakkelijk van vogels van vergelijkbare grootte te onderscheiden. Ook het vliegbeeld is karakteristiek, met een zwarte staart, witte stuit en vleugelstrepen.

De Goudvink kan in principe het hele jaar door gezien worden, want de inheemse populatie bestaat uit standvogels. In het koude jaargetijde kunnen overigens ook vogels uit noordelijker streken hier te gast zijn.

De **Kruisbek** is een stevig gebouwde vinkachtige die bij nader inzien ook wel wat weg heeft van een papagaai, niet in het

Kruisbek

minst vanwege de relatief grote snavel met gekromde punten, en een beetje wegens de manier van klimmen door boomtoppen. Volwassen mannetjes hebben opvallende steenrode kleuren op kop, borst en rug waar de wijfjes en jonge vogels van beide geslachten meer groene en groengrijze kleuren hebben. De opmerkelijke snavelvorm heeft te maken met het favoriete voedsel, de zaden van lorken, dennen en sparren, die zij met dit gespecialiseerde gereedschap behendig uit de kegels weten te peuteren. Hoewel er berichten zijn van zeldzame broedgevallen in de omgeving (Lage Vuursche, Laren, Hilversum) zijn de vogels in het Baarnse waarschijnlijk allemaal doortrekkers die in bepaalde jaren door voedseltekorten hun noordelijke broedgebieden verlaten en naar zuidelijker streken uitzwermen. Het zijn echte invasievogels, en men spreekt in dit verband wel van “kruisbekjaren”. Gerard de Vries had voor deze vogels een zwak en noteerde in

Baarn en omgeving Kruisbekken in de wintermaanden december en januari, maar ook in de zomermaanden juni t/m augustus. Hij had de kennis en vaardigheid om overtrekkende Kruisbekken ook aan hun vliegbeeld en typische roep te herkennen, soms vanuit het laboratorium op de hoek van de Oosterstraat en de Javalaan. Als ze in de richting van het Cantonspark vlogen meldde hij dat heel attent bij collega's waarvan hij wist dat ze tijdens de lunchpauze hun boterham vaak in het park gingen opeten, met de boodschap om in het Pinetum extra op Kruisbekken te letten. Zo heb ik eind tachtiger jaren tijdens een zomerse middagpauze mijn eerste Kruisbek in het Cantonspark gezien ! Een opmerkelijke, zij het oude waarneming meldde de Vries in zijn dagboek op 30 juni 1944: “In een top van een spar van het Pinetum ongeveer 20 Kruisbekken, die bij nadering luid roepend wegvlogen”. En: “Ook de twee daaropvolgende dagen aan-

wezig". De Vries maakte ook een aquarel van een Kruisbek en gebruikte die o.a. als kerstkaart.

Kruisbekken zijn dus incidenteel in het park te verwachten, met name in het Pinetum. Maar ook nabij andere verspreid in het park staande kegeldragende naaldbomen moet er bij voortdurend op gelet worden.

Vink

Mannetjes van de vink zijn gemakkelijk te herkennen aan de combinatie van een rode borstpartij, de twee witte strepen op de vleugels en de witte strepen op de staart. Het wit is vooral ook opvallend bij vliegende exemplaren. Wijfjes en jonge vogels missen het rood en worden daarom door onervaren waarnemers nog wel eens verward met nauw verwante soorten, vooral als ze 's winters in gemengde groepen voorkomen.

De Vink behoort tot de meest algemene broedvogels van Europa en is ook in het Cantonspark vrijwel altijd aanwezig. In het koude seizoen trekken grote groepen vinken uit noordelijke streken naar West Europa en het is geen uitzondering als er dan groepen van vele tientallen exemplaren fourageren onder de beuken van het Cantonspark. Soms zijn de wijfjes sterk in de meerderheid omdat van bepaalde Scandinavische vinkenpopulaties de mannetjes achterblijven om de territoria te verdedigen, terwijl de wijfjes naar zuidelijker oorden afzakken. Blijkens de zingende vogels in de broedtijd, in en om het park zal de vink hier ook stellig wel elk jaar in het park broeden in nesten die gemaakt worden in takvorken in allerlei bomen. Vanaf het vroege voorjaar, en in mindere

mate soms opnieuw in de herfst kan men er met grote regelmaat de karakteristieke "vinkenslag" horen. Kortom, de vink is een vaste bewoner van het Cantonspark.

Keep

Deze nauwe verwant van de Vink komt hier in principe alleen 's winters voor en doet dan o.a. het Cantonspark wel aan in gemengde groepen met vinken die onder beuken naar voedsel zoeken. Als ze naast elkaar voor komen zijn beide soorten goed van elkaar te onderscheiden: Het wit op vleugels en staart van de vink is bij de Keep veel minder prominent en neigt vaak naar geel. Bij het opvliegen valt vooral de witte stuit van de Keep op en bij helemaal uitgekleurde mannetjes is de kop bijna zwart. In winterkleed is dat kenmerk overigens niet goed ontwikkeld en kan er wel eens verwarring ontstaan. Maar met enige ervaring zijn de soorten wel van elkaar te onderscheiden. Ook het rood op de borst is bij de Keep net een nuance meer naar oranje, maar net als bij de vink is ook hier de variatie naar leeftijd en geslacht soms verwarrend groot.

Sinds jaar en dag is de Keep een vaste wintergast op de voederplaatsen overal in het dorp, en op alle geschikte fourageerplaatsen in bossen en parken. In mijn tuin aan de Eemnesserweg bijvoorbeeld ontbreken ze geen enkel jaar.

Hoewel er ieder jaar wel waarnemingen worden gedaan, zoals twee exemplaren in de eerste week van 2006, op strooi-voer in een tuin in noord Baarn, blijkt het totale beeld toch te veranderen. Nu is het al langer bekend dat de Keep in zachte

winters in Zuid Scandinavie blijft hangen en dat de trek pas onder druk van verslechterende omstandigheden op gang komt. Het wegblijven van grote groepen Kepen in onze contreien hoeft dus niet te betekenen dat de Keep achteruit gaat, maar kan een aanwijzing zijn voor veranderingen in het klimaat, waardoor dan met name de winterse omstandigheden de grote trek voor de keep minder urgent maken. Het blijft een boeiend verschijnsel en een stimulant om op deze vogel te blijven letten en nauwkeurig niet alleen elke waarneming te noteren, maar ook de aantallen en vooral ook de tijdstippen waarop de vogels zich hier laten zien.

27. Mussen e.a. - Passeridae

Zowel **Huismus**, als , in mindere mate ook de **Ringmus** behoorden enkele tientallen jaren geleden tot de vaste bewoners van heel Baarn en dus ook van het Cantonspark. Vooral in de buurt van de Wintertuin, de bedrijfsgebouwen en rond de ingangen waren altijd wel wat mussen te zien. Ook herinner ik mij van enkele tientallen jaren geleden het geval van een geheel witte mus in het Cantonspark, tussen vele andere normale soortgenoten, die de arme vogel vaak zeer vijandig gezind waren. Maar met de gewone Huismus is het decennia lang slecht gegaan; in vele delen van het eens zo mussenrijke dorp Baarn verdwenen ze uit het straatbeeld. Gebrek aan nestgelegenheid en het verdwijnen van vormen van traditioneel voedsel waren daar waarschijnlijk de oorzaak van. De laatste jaren zijn de huismussen weer enigszins in opmars, en komen weer terug in verschil-

lende wijken van het dorp, ook die nabij het park. Ik heb echter in het park zelf nog geen Huismussen, laat staan Ringmussen gezien, maar wel in en nabij de kinderboerderij en in de plantsoenen van het Eemdal, dus bijna "om de hoek". We kunnen dus voorzichtig zeggen dat deze soort weer terug is van weggeweest.

Conclusies

In deze serie artikelen heb ik geprobeerd om de vogelbevolking van het Cantonspark te beschrijven, aan de hand van eigen waarnemingen, mededelingen van (oud-) werknemers van universiteit en gemeente, en de natuurdagboeken van Gerard de Vries. Ik heb gebruik gemaakt van een aantal algemene vogelboeken en enkele boeken over de avifauna van onze regio, waaruit heel wat gegevens gehaald kunnen worden over de algemeenheid of zeldzaamheid van soorten, zonder daaruit meteen conclusies te kunnen trekken over het specifieke voorkomen in het Cantonspark zelf. Geconcludeerd kan worden dat in en rond het park een groot aantal wilde vogels voorkomt, dat er in het park in ieder seizoen veel waarnemingen kunnen worden gedaan die de moeite waard zijn, maar dat het park niet uitblinkt door het voorkomen van grote zeldzaamheden waar de moderne vogelspotters hun hobby van hebben gemaakt. Wel leent een park zich bij uitstek om er het gedrag van veel gewone vogelsoorten te bestuderen. Ook moet op dit moment worden vastgesteld dat het nog te vroeg is om een volledige lijst van vogels in het park op te stellen. Daarvoor is het aantal waarnemingen te

gering en zijn er te weinig vaste bezoekers van het park die hun waarnemingen ook daadwerkelijk hebben opgeschreven. Bij te veel soorten moet op dit moment nog worden opgemerkt dat ze er waarschijnlijk wel voorkomen of vroeger zijn voorgekomen, op grond van waarnemingen in de omgeving van het park of gegevens uit de literatuur. Eigenlijk is het merkwaardig dat met betrekking tot de kleine zangvogels, maar ook bijvoorbeeld over de Vliegenvangers nog zo weinig bekend is. Het heeft mij wel verbaasd dat het zo moeilijk is om gegevens van lokale vogelliefhebbers beschikbaar te krijgen. Er moeten onder de vele bezoekers van het park toch ook vogelkenners zijn, die op een aantal nog open staande vragen in de toekomst het antwoord kunnen geven. Want er moet nog heel wat zijn waar te nemen voordat we tot een betrouwbare totaalijst kunnen besluiten. Het is duidelijk dat de Vrienden van het Cantonspark ook in de toekomst graag waarnemingen van allerlei vogels in het park willen verzamelen om die later te kunnen benutten voor het schrijven van een meer definitieve versie van dit vervolghet verhaal.

Alle aquarellen en tekeningen in dit artikel zijn van de hand van Gerard de Vries.

Literatuur en bronnen

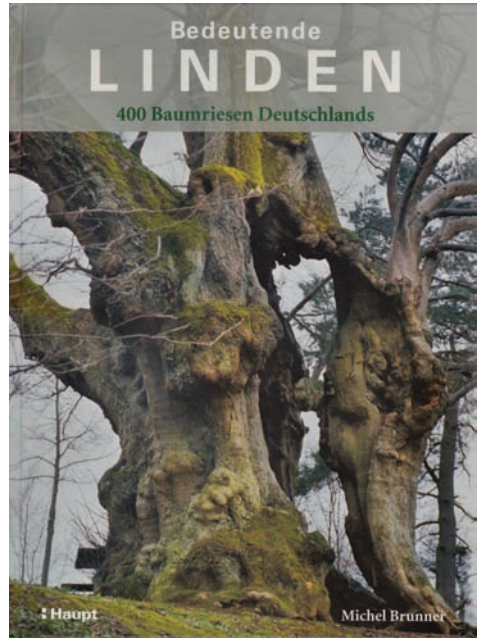
- Alleyn, W.F., van den Bergh, M.L.J., Braaksma, S.J., Ter Haar, Th, J., F. A., Jonkers, D. A., Leys H. N. en van der Straaten, J. – Avifauna van Midden-Nederland. 520 pagina's en enkele uitklapbare kaartjes. Uitgever: van Gorcum & Comp., Assen, 1971
- Bergh, L. M. J. v.d., Alleijn, F., Oosten, A. van, Hekking, W. A. H. en Keij, P., Avifauna van de gemeente Baarn in 1970. Gestencilde uitgave; 13 pagina's met bijlagen.
- Burton, Robert. Vogels over de vloer. Complete gids voor het aantrekken en observeren van vogels in de tuin. Geheel nieuwe editie. Uitg. Vogelbescherming Nederland – Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Jonkers, Dick A., Kole, Rob. A., en Taapken, Jaap (redactie), 1987. Vogels tussen Vecht en Eem; Avifauna van het Gooi, de Vechtstreek en de Eempolders. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. 399 p.
- Moolenbeek, R. G. en medewerkers, 1978, Vogels in het Gooi en omstreken. 137 pagina's Jubileumboek van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken; drukkerij Vreeland.
- Svensson, Lars & Peter J. Grant, ANWB Vogelgids van Europa; hiervan zijn meerdere drukken in omloop; ide schrijver van deze artikelen heeft gebruik gemaakt van de 4^e druk, 2004, 400 pagina's waarop 850 soorten en meer dan 3500 kleurentekeningen.
- Vries, Gerard de – Natuurdagboeken vanaf 1933 tot 2004; deze dagboeken bevinden zich in het archief van de Nederlandse Mycologische vereniging, dat momenteel nog bewaard wordt in het CBS te Utrecht.

BOMEN OVER BOEKEN OVER BOMEN

Deze rubriek ontbrak in het vorige nummer van deze nieuwsbrief; Een van de redenen daarvoor was dat het “seizoensaanbod” van nieuwe bomenboeken niet erg inspirerend was. Er waren wel wat nieuwe plaatjesboeken over bomen, vaak met beknopte beschrijvingen, maar ze boden m.i. niet veel nieuws. Wie nog behoefte heeft aan een bomenboek kon zich beter voorzien van één van de eerder hier besproken en soms aanbevolen boeken, zoals het ANWB bomenboek of de laatste druk van het inmiddels bijna klassieke boek van Dr. K. B. Boom, *De Nederlandse Dendrologie*, waarvan de eerste druk dateert uit 1933 en de laatste, de 14de, uit 2009, verkrijgbaar onder de nieuwe titel “*Dendrologie van de lage landen*”, en al eerder in deze rubriek beschreven.

Intussen vond ik in een Amsterdamse, in natuurboeken gespecialiseerde winkel, een inmiddels al meer dan vier jaar oud boek over linden, dat mij om verschillende redenen verraste en waar ik hier graag alsnog aandacht voor wil vragen.

Michael Brunner *Bedeutende Linden; 400 Baumriesen Deutschlands*, Haupt Verlag, Bern., Stuttgart, Wien, 2007, 328 pagina's, prijs ca € 65.-euro, is niet alleen een mooi boek, niet in het minst door de bijzondere illustraties, maar het is vooral ook een boek dat uitmunt door de teksten, over 400 lindenbomen in Duitsland. Aan de beschrijvingen van ca 100 tot 1000-jarige bomen gaat een uitvoerige inleiding vooraf waar op tal van aspecten in algemene zin wordt ingegaan. Er wordt een groot aantal in de Duitse literatuur gebruikte termen uitge-

legd en veel van die termen hebben ook in ons land geldigheid of een equivalent. Zo vinden we in de sectie ‘Lindentypen von A – Z’ korte beschrijvingen van wat onze oosterburen verstaan onder “Zwölfapostellinde”, een onderwerp dat ook met betrekking tot onze twaalfapostelenbeuk al eens in onze nieuwsbrief aan de orde is gesteld. Ik ben sinds lang bezig met een langer artikel voor over dit onderwerp en vind in dit “nieuwe”boek heel wat van mijn gading.

Het grootste deel van het boek bestaat uit een opsomming van de belangrijkste oude linden per deelstaat. Veel van deze bomen zijn vanuit ons land tijdens dagtochten te bezoeken. Er wordt vrij nauwkeurig aangegeven waar de behandelde bomen staan. Ook leerzaam voor ons is de manier

waarop ze in Duitsland de bomen namen geven die iets zeggen over de groeiplaats of het specifieke gebruik: Kapellenlinde, Kirchlindle, Schlosslindle, Dorflindle, Tanzlindle, Friedhofslindle etc. Vooral de laatste twee benamingen komen we door heel Duitsland regelmatig tegen. Ook zijn er namen die iets zeggen over de functie van de betreffende boom, zij het vaak in een ver verleden: Hoflindle, Gerichtslindle, Bauernlindle, Feldlindle, etc. Deze benamingen

komen door het hele land voor. Maar er zijn ook namen waarin de locatie nauwkeuriger is vastgelegd; voor deze benamingen moet je wel een gedetailleerde kennis hebben van de kaart van Duitsland. En voor begrip van de vele locale heiligen die hun naam hebben geleend aan een stokoude boom moet je ook over dit onderwerp enige kennis hebben. Wie zou anders weten wat "Kunigunden-linde" betekent? Gelukkig worden de namen telkens goed uitgelegd en daaruit blijkt dat de schrijver een geweldige kennis van de literatuur ter zake heeft. Deze en vele andere passages maken het boek extra leesbaar. Daar komt nog bij dat veel aandacht is besteed aan de illustraties. Vreemd gevormde bomen moeten soms van meerdere kanten gefotografeerd worden om precies te begrijpen waarom de boom deze vorm heeft of een grillige vorm met op verschillende plaatsen grote holten.

Voor niet bij bomen betrokkenen zullen veel van deze afbeeldingen op die van vreemde gedrochten lijken; voor belangstellenden in het intieme leven van deze oudjes zijn het juist prachtige zoekplaatjes naar verklaringen of historische gebeurtenissen rond deze wonderlijke wereld van de oudste bomen van Duitsland.

Huub van der Aa

Nieuws uit het Cantonspark

VARA's Vroege Vogels organiseerde dit jaar, in samenwerking met de Bomenstichting, een zgn Boomkroon-competitie. Iedereen kon meedoen en een plan indienen om het gebeuren rond de boom in het dagelijks leven in Nederland te promoten. Winnaar werd een plan om in elke gemeente in het openbare groen, bij voorkeur in een park, bomen te zetten met vruchten waarvan iedereen gebruik kan maken: Dus, appels, peren, noten etc.

De uitslag van de wedstrijd werd op zondag 14 november tijdens de het radioprogramma van Vroege Vogels bekend gemaakt en het winnende plan werd gebracht als iets helemaal nieuws. Wij tekenen hierbij aan dat wij in Baarn al lang bekend zijn met dit idee. De gemeente plantte in recente jaren peren langs de Eemnesserweg, maar rekende buiten de Perenroest, waardoor de bomen al spoedig het loodje legden. In Groeneveld hebben we een fantastische boomgaard met oude fruitrassen, voor iedereen toegankelijk. En wij hadden tot voor een jaar of tien het beroemde Perenlaantje in het Cantonspark, dat uiteindelijk van ouderdom het loodje legde.

Bij de herinrichting van het perceel achter de Kinderboerderij, de vroegere proeftuin van het WCS-laboratorium, hebben wij intensief gelobbied voor fruitbomen, maar daar heeft de gemeente toen een stokje voor gestoken, met als argument dat een dergelijke mini-boomgaard op die plek vandalisme zou bevorderen en dat de bezoekers het fruit geen kans zouden geven om fatsoenlijk rijp te worden. Ik weet niet of de fruitbomen in Groeneveld

veel te lijden hebben van dit soort vandalisme. Misschien ligt dat park net iets te ver uit de route van de notoire vanden om van illegale pluk veel last te hebben.

Het 107 jaar oude, zeer eerbiedwaardige tijdschrift NATURA, van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging had voor haar 5de aflevering van dit jaar het actuele thema biodiversiteit gekozen. Verschillende specialisten ter zake lieten hun licht schijnen over de situatie in Nederland. Een zogenaamde milieugeograaf mocht een bijdrage leveren waarin hij tegenover het begrip biodiversiteit een nieuw begrip "biomassaliteit" introduceerde. Hij beweerde, onder de kop "We snappen de Nederlandse natuur niet meer" dat massaal voorkomende organismen veel belangrijker zijn dan de veelheid aan verschillende soorten. Hij stelde het economisch gewin boven een toekomstgerichte kijk op de Nederlandse natuur.

Hij veegde daarmee de enorme inspanningen van vele Nederlandse (en buitenlandse) specialisten van de tafel en beledigde o.a. de wetenschappelijk internationaal hoog aangeschreven, inmiddels overleden grondlegger van de moderne natuurbescherming en het natuurbeheer Prof. Victor Westhoff: "We leven in de leugen van Westhoff". Het artikel sloeg zóveel planken mis dat reacties niet uit konden blijven. In een volgend nummer van Natura reageerden verschillende bevoegde Nederlandse specialisten op deze karikaturale nieuwigheid en weerlegde vrij eenvoudig zijn "visie". Gelukkig maar ! Anders zou de onzinnige en onbruikbare term biomassaliteit wel

eens een eigen leven kunnen gaan leiden.

Tijdens de avondrondeleiding op donderdag 16 juli ontdekten we onder de grote *Parrotia* enkele merkwaardige kleine struikjes, die aanvankelijk werden aangezien voor kiemplanten van de nabij staande *Sassafras*. Ze stonden in een klein groepje dicht bij het pad rond het rondeel. Één van ons was zo slim in de boeken te duiken om er achter te komen hoe het beste met zulke tere zaailingen kan worden omgegaan. Zij kwam de volgende dag echter al meteen met de ontzuisterende mededeling dat het geen zaailingen konden zijn. De *Sassafras* is immers tweehuizig, dwz dat mannelijke en vrouwelijke bloemen op verschillende bomen staan en er dus alleen kiemkrachtig zaad kan komen als er twee bomen van verschillend geslacht bij elkaar, of althans in elkaars buurt staan. En dat is hier bepaald niet het geval. *Sassafras* is een zeldzaam aangeplante boom, ook al omdat de vermeerdering niet gemakkelijk is. Maar zij vond ook uit dat het een soort boom is die gemakkelijk wortelot produceert. Dat dat de meest plausibele verklaring is voor deze vondst van een groepje jonkies lijkt daarom een beter verklaring voor het plotseling opduiken van een groepje, dicht bijeen staan jonge plantjes.

Helaas moesten we later in het jaar ervaren dat ze allemaal verdwenen waren. Wat is er gebeurd? Heeft iemand ze zonder overleg met de beheerders mee genomen en duur verkocht? Staan ze nu ergens in een pot op een Baarnse vensterbank? Ondanks onze voorzorgen kunnen ze ook door een overijverige onkruidwieder per ongeluk zijn "meegenomen". Voor de komende jaren moeten we hierop attent blijven.

In week 27, de eerste volle week van juli, werden we na extreem warme dagen, geconfronteerd met een aantal zware onweersbuien, met windhoosachtige verschijnselen. De Volkskrant meldde enkele dagen later: "Schade zomerstorm reikt tot ongekende hoogte" Verzekeraars houden rekening met een schade van 50 tot 75 miljoen euro, plus nog eens 20 miljoen van de glastuinbouw. De Bomenstichting probeerde via haar web site gegevens te verzamelen over het aantal omgewaaide bomen. In het Cantonspark beperkte de schade zich tot het sneuvelen van de grote Japanse pagodeboom (*Sophora japonica*, nr. 96 in de Gids), die met wortelkluif en al omwaaide en de ernaast staande Herfstpaardenkastanje schampte. Op zich dus een groot verlies. We schatten de leeftijd van de boom op ongeveer 50 jaar, want exacte gegevens hebben we niet. Eerder dit jaar hadden we al moeten vaststellen dat de "treurvorm" van deze soort, nr. 44, dood is, wat het verlies van deze boom extra zuur maakt.

In de loop van de herfst van dit jaar bleken er weer paddestoelen van verschillende soorten op enkele van onze bomen te groeien. Aan de voet van de Tamme kastanje, met het bordje "Pulle-boom" groeide nu al voor het derde jaar Honingzwammen. Terzijde kan worden opgemerkt dat het bordje met de gegevens van de Pulleboom met geweld is afgebroken. Gelukkig werd het bordje in de omgeving teruggevonden en bij ons afgegeven. Een in de nabijheid staande, nog jonge Paardenkastanje hybride toonde voor het eerst dit najaar honingzwammen aan de voet.

De Moerascypres, vlak bij de vijverrand, had voor het tweede jaar te lijden van de op zich heel mooie Geschubde bundelzwam maar moet daarom de komende jaren bijzonder in de gaten worden gehouden. Zonder meteen de alarmklok te luiden moet dat met alle door zwammen aangevaste bomen gebeuren. De bomen kunnen er aan te gronde gaan, maar in evenzoveel gevallen blijken zij na een aantal jaren vrij van de aantasting te zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Japanse walnoot (*Juglans ailantifolia*, nr. 56), die aan de rand van het terras voor de Wintertuin staat. Deze boom had ongeveer tien jaar geleden een aantal jaren achter elkaar Honingzwammen aan

de voet. De boom lijkt echter de laatste jaren deze ziekte te hebben overwonnen en er zijn geen sporen meer van de aantasting. Van deze overleving van de aanval door de Honingzwam op Notenbomen zijn andere gevallen bekend.

In de oude Beuk, die aan de westzijde van de Wintertuin staat, en waarvoor ivm de geplande werkzaamheden bijzondere beschermingsmaatregelen zullen worden getroffen, zitten deze winter, hoog in de kroon, prachtige Oesterzwammen. Je hebt een kijker nodig om ze goed te kunnen bekijken. Ook hier is voorlopig geen reden tot onrust met betrekking tot de gezondheid van de boom.

advertentie Beeld & Visie